

УДК: 374.7(4)

Бабушко С.Р., д-р пед. наук, доцент, Національний університет фізичного виховання і спорту України

Соловей Л.С., канд. пед. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка

ВИВЧЕННЯ ДОРΟΣЛИМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕФОРМАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

Питання міжкультурного діалогу, спричинені соціальними та економічними чинниками, сьогодні набувають особливої актуальності. Проаналізовано одну із освітніх можливостей неформальної освіти дорослих, що сприяють розвитку міжкультурного діалогу. Розглянуто сутність концепту «міжкультурна компетентність», проаналізовано різні підходи до вирішення проблеми інтеграції мігрантів у суспільство завдяки освітній діяльності громадської організації DVV, зокрема через вивчення дорослими німецької мови.

Ключові слова: міжкультурний діалог, неформальна освіта дорослих, іншомовна та міжкультурна компетентність, електронний портал, німецька мова.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що глобалізаційні процеси торкнулися усіх сфер життя, це не означає, що суспільства стали єдиним цілим і по-дружньому живуть разом. Сотні тисяч людей у будь-якій спільноті нині страждають через своє повне чи часткове виключення із суспільного життя, зокрема біженці, бідні, жінки, молодь, позбавлені прав меншини та інші.

Попри те, що сьогодні, ніж будь-коли раніше, інформація, нові технології і знання стають все більш доступними, необхідною умовою розвитку суспільства і особистості залишається безпека його членів, запобігання

міжетнічних конфліктів, подолання бідності, уможливлення учіння/навчання усіх громадян упродовж життя. Вагомою умовою також є забезпечення міжкультурного діалогу усіх націй і народів світу, що підкреслено у програмних документах ЮНЕСКО: «У нових, турбулентних, міжнародно-глобалізаційних умовах ключовим провісником для усіх повинно стати твердження, що мир сьогодні – це не просто відсутність війни, а дружнє життя разом із усіма нашими відмінностями – статтю, расами, мовами, релігіями, культурою. Спільна повага до справедливості і прав людини – є основою нашого подальшого співіснування» [9].

Проблеми міжкультурного діалогу надзвичайно загострилися у всьому світі, зокрема і в Європі. Наприклад, проблема біженців, крім економічних труднощів, спричинила низку соціальних викликів, а саме соціальної рівності. За нинішніх умов «Європа ніби розкололася на два табори» [7]: тих, хто підтримує біженців і сприймає їх як можливість культурного та духовного збагачення, та тих, хто проти. Інтеграція мігрантів у суспільство, їх соціальна адаптація та рівність залежать не лише від соціальної фінансової допомоги. Щоб стати рівноправними громадянами, їм передусім необхідно вивчити мову суспільства, в якому вони проживають, отримати роботу, ознайомитися із нормами і правилами суспільного життя. Загалом, знайти спільну мову із корінними жителями. Це означає необхідність установаження міжкультурного діалогу.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми діалогу цікавили ще давньогрецьких філософів Сократа, Платона, Арістотеля. Однак, нині питання діалогу культур, пошук взаєморозуміння лише ускладнилися і постали перед дослідниками особливо гостро. Саме питання міжкультурного діалогу та шляхи його досягнення є предметом дослідження зарубіжних та українських науковців. Переважну більшість наукових розвідок присвячено проблемам міжетнічних стосунків, пошукам шляхів подолання та запобігання виникнення напруги між різними етнічними групами (В. Євтух, І. Шуляков). Методологію установаження взаємодії культур висвітлено у працях М. Бахтіна, К. Леві-

Стросса, С. Арутюнова, Н. Іконнікова та ін. Питання пошуку шляхів міжкультурного взаєморозуміння і взаємоповаги входять до кола наукових інтересів зарубіжних дослідників, серед яких варто назвати Е. Кулхане (E. Culhane) [2], Д. К. Деардорф (D. K. Deardorf) [3], Ч. Веннапоосу (Ch. Vennapoosa) [13] та ін. Необхідно підкреслити надзвичайно практичну орієнтованість та спрямованість їх наукових досліджень стосовно «міжкультурної компетентності» та шляхів її формування. Не лише згадані автори, але й багато інших дослідників у своїх працях торкаються наступних проблем міжкультурності: розвитку, менеджменту, плюралізму, різноманіття, співпраці, взаєморозуміння, конфліктів та шляхів їх розв'язання, попередження тощо.

На відміну від своїх зарубіжних колег, дослідження українських та російських науковців виконано переважно в рамках формальної освітньої системи. Проблема формування міжкультурного діалогу різних категорій дорослих та розвитку їх міжкультурної компетентності засобами неформальної освіти залишаються поки що поза увагою українських науковців, що й зумовило вибір предмету нашого дослідження.

Метою публікації є аналіз освітніх можливостей у системі неформальної освіти дорослих, які сприяють устанавленню міжкультурного діалогу. Для досягнення поставленої мети проаналізуємо, що зроблено в Європі для розвитку міжкультурного діалогу, розглянемо сутність концепту «міжкультурна компетентність» та вивчимо досвід Німеччини у неформальній освіті дорослих на прикладі опанування німецькою мовою як іноземною.

Виклад основного матеріалу. Питання міжкультурного діалогу в Європі висвітлено у багатьох політичних та нормативних документах, наприклад Декларація Опатія 2003 р. «Про міжкультурний діалог і попередження конфліктів» (Opatija Declaration); Декларація Фаро 2005 р. «Про стратегію Ради Європи з розвитку міжкультурного діалогу» (Faro Declaration); Біла книга з міжкультурного діалогу 2008 р. (White Paper on Intercultural Dialogue) [5; 10; 14]. Його трактують як «процес, який охоплює відкритий та сповнений

взаємоповаги обмін думками і поглядами між окремими особами та групами осіб з різною етнічною, культурною, релігійною та лінгвістичною історією та спадщиною, що базується на взаємному розумінні та повазі» [14].

Для успішного міжкультурного діалогу необхідно виконати низку завдань, які визначено, як «цілі міжкультурного діалогу» [7] і містяться у Плані дій (Action Plan), розробленому на Третньому саміті голів держав у 2005 р. [12]. План передбачає розвиток стратегій для управління та просування культурного різноманіття та одночасного забезпечення рівноправності у суспільстві та сприяння міжкультурного діалогу, включаючи релігійні аспекти, зокрема:

- ділитися баченнями світу, щоб зрозуміти і дізнатися більше від тих, хто сприймає цей світ з іншої точки зору;
- визначити подібності і відмінності між різними культурними традиціями і сприйняттям світу;
- вирішувати конфлікти чи суперечки без насильства;
- допомагати демократично управляти культурним розмаїттям, надаючи рівні права усім типам існуючих соціальних і політичних угруповань;
- поєднати тих, хто вважає різноманіття як потенційну загрозу і тих, хто сприймає її як духовне збагачення;
- поширювати найкращі практики, зокрема в галузі міжкультурного діалогу, демократичному управлінні соціального різноманіття та просуванні соціальної рівності;
- разом розвивати нові проекти [12].

Для реалізації цих завдань у Білій книзі з міжкультурного діалогу було визначено п'ять основних взаємопов'язаних стратегій, що забезпечують розвиток міжкультурного діалогу, а саме:

- демократичне управління культурним різноманіттям;
- демократичне громадянство і участь;
- розвиток міжкультурної компетентності через навчання і викладання;
- створення умов для відкритого міжкультурного діалогу в суспільстві;
- фасилітація міжкультурного діалогу у міжнародних відносинах [14].

Рамки статті не дозволяють розкрити сутність усіх стратегій. З огляду на поставлені у публікації завдання, детальніше розглянемо стратегію № 3, тобто, як через навчання і викладання може формуватися міжкультурна компетентність. У згаданому документі Рада Європи визначила зміст та місця, де можна набути цієї компетентності. Демократичне громадянство, мова та історія є одночасно засобами і ресурсами, що володіють багатим міжкультурним потенціалом. Їх використання можливе у молодшій та середній школі, у вищій освіті та наукових дослідженнях, у неформальному та інформальному освітньому середовищі, завдяки педагогічному персоналу, сім'ї [14]. Таким чином, важливу роль у розвитку міжкультурної компетентності відіграють не лише освітні заклади та інші освітні провайдери (громадські організації, релігійні громади, медіа засоби тощо), але й сім'я, місце роботи, ті, хто організує дозвілля громадян, тобто всі ті, хто сприяє реалізації визначених Радою Європи цілей та ключових цінностей в галузі формування міжкультурного діалогу.

Аналіз нормативних, наукових, методичних джерел свідчить про широке використання термінів «міжкультурна / крос-культурна / інтер-культурна компетентність» («multicultural competence», «cross-cultural competence» («3C»), «intercultural competence») для позначення належних знань, навичок та умінь, яких потребують люди для ведення міжкультурного діалогу.

Рада Європи розглядає міжкультурну компетентність як невід'ємну частину освіти, громадянства і прав людини. І ставить такі завдання перед освітою – використати технологію дескрипторів компетенцій для визначення міжкультурної комунікації, на їх основі створювати і впроваджувати навчальні програми на всіх рівнях освіти, в тому числі у підготовці учителів та освітніх програм для дорослих [14].

Наукова література з цієї проблеми містить багато визначень концепту міжкультурної компетентності, однак більшість визначень вказують на здатність особи швидко розуміти та ефективно діяти у середовищі, яке є культурно відмінним від власного [2]. Найбільш вдалим, на наше переконання,

є визначення, запропоноване американською дослідницею Дарлою К. Деардорф (D. K. Deardorff), виконавчим директором Асоціації директорів міжнародної освіти в університеті Дьюк, яка понад 15 років займається питаннями розвитку міжкультурної компетентності та міжкультурного діалогу: «Міжкультурна компетентність – це здатність розвинути потрібні знання, навички та ставлення, які спричиняють поведінку та комунікацію, що є і ефективними і належними в міжкультурній взаємодії» [3, с. 242].

Уточнюючи, що собою являють зазначені складові, ця дослідниця зазначає, що знання охоплюють загальну обізнаність із самою культурою, специфічні знання про культуру, соціо-лінгвістичну компетентність, розуміння глобальних питань і тенденцій. Міжкультурними навичками є вміння слухати, спостерігати, оцінювати, застосовуючи терпіння, наполегливість і завзяття, вміння подивитися на світ з іншої перспективи. На переконання Д. К. Деардорф, пріоритетними для міжкультурної компетентності є повага до інших культур, відкритість, допитливість, завдяки якій культурні відмінності сприймаються як джерело для навчання, як можливість пізнати невідоме для себе [там само, с. 242].

Необхідно розуміти, що розвиток такої міжкультурної компетентності не є автоматичним і не може бути здійсненим за короткий період, наприклад за 1 чи 2 модуля навчального процесу. Це – процес довготривалий, ціложиттєвий. Як згадується у Білій книзі з міжкультурного діалогу, міжкультурну компетентність, рівнозначно як і інші компетентності, «потрібно розвивати, практикувати і підтримувати упродовж життя» [14].

Проблема мігрантів, з якою зіткнулася Європа, лише поглибила актуальність міжкультурного спілкування, про що засвідчено у Комюніке Європейської комісії Європейському парламенту (European Commission Communication from the Commission to the European Parliament. The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals) [4, с. 4]. У Комюніке, підготовленому Європейським економічним і соціальним комітетами та

комітетом регіонів, йдеться про інтеграцію представників третіх країн. Критично важливою умовою забезпечення інтеграції мігрантів в європейське суспільство є набуття мовних навичок, як зазначається в цьому документі [4, с. 4]. Причому, під мовними навичками розуміється мова країни, в якій оселився мігрант, так звана «мова країни-господаря» (host language). У документі перераховано низку викликів і запитань, що тісно пов'язані з процесом опанування мігрантами іноземною для них мовою, та які потрібно вирішувати, щоб інтеграційна політика ЄС була успішною:

- чи насправді вивчення мови країни-господаря є ключовим фактором інтеграції у суспільство;
- як і коли повинно відбуватися вивчення мови;
- яку роль має відігравати уряд.

Попри наявність невирішених питань, знання національних мов країн Європейського Союзу, які приймають мігрантів, сприймається нині як справжній «барометр інтеграції мігрантів» у кожній окремо взятій країні [11, с. 57]. Причому, варто зауважити, що відбувся кардинальний зсув у розумінні взаємозв'язку іноземної мови та інтеграції мігрантів. Донедавна увагу було зосереджено переважно на розробці мовних тестів для перевірки мовленнєвої компетентності мігрантів для отримання громадянства, прав і можливості влаштуватися на роботу і вести повноцінне соціальне життя. Нині в політиці європейської інтеграції увагу зосереджено на врахуванні міжкультурних реалій та потреб сучасних мігрантів, на їх соціалізації, яка неможлива без знання мови країни їх проживання.

Незважаючи на те, що уряди європейських країн розглядають вивчення національної мови як «осердя» своєї інтеграційної політики [там само, с. 65], досвід її реалізації у різних країнах ЄС значно відрізняється.

Аналіз різних підходів до політики європейських країн стосовно інтеграції мігрантів та вивчення національних мов свідчить, що «уряд Німеччини усвідомлює освітній потенціал вивчення мови в інтеграційних процесах» [8, с. 126-131]. Мігрантам пропонується досить багато можливостей

для опанування німецькою мовою з самого початку, тобто відразу по приїзду мігранта до країни. Зокрема, уряд Німеччини інвестував великі кошти у розробку електронного порталу для опанування німецькою мовою як іноземною “Ich will Deutsch lernen”. Зауважимо, що портал є безкоштовним. Його фінансує уряд і розглядає як інвестицію у демократичне, рівноправне суспільство. Завданням освітнього порталу є просування лінгвістичної, соціальної та професійної інтеграції мігрантів, налагодження міжкультурного діалогу між громадянами країнами та переміщеними особами [6].

Запропоноване on-line вивчення німецької мови є першою державною програмою в неформальній освіті дорослих, спробою впровадити загальну навчальну програму для інтеграційних курсів у цифровому освітньому середовищі на рівні держави. На сьогодні чисельність активних користувачів перевищує 21 тисячу осіб і продовжує невпинно зростати [там само].

Користувачами можуть стати особи, які досягли 18 років. Однак, юні дорослі, яким не виповнилося 18, також можуть користуватися ресурсами порталу за згодою своїх батьків. Слухачі мовних курсів також мають альтернативу: зареєструватися індивідуально чи у складі групи. Портал розраховано і на викладачів, зокрема доступ до навчальних матеріалів відкрито для:

- викладачів закладів освіти для дорослих за умови їх статусу як некомерційних організацій,
- федеральних громадських освітніх закладів Німеччини, які працюють у галузі інтеграції робочих місць,
- вчителів державних загальноосвітніх і професійних, шкіл,
- державних освітніх закладів та бізнес-компаній, які активно займаються питаннями інтеграції мігрантів,
- осіб, які працюють у державній освітній системі за межами Федеральної Республіки Німеччина.

Німецька неурядова організація «Німецьке асоціація народних університетів» (Deutscher Volkshochschuleverband – DVV), яка регулює усі

питання, пов'язані із використанням сайту, може також приймати індивідуальні рішення щодо надання доступу до своїх навчальних ресурсів на порталі іншим організаціям та освітнім закладам.

Користування порталом може бути індивідуальним і груповим (на інтеграційних чи мовних курсах). У першому випадку, для допомоги учневі пропонуються послуги on-line тьютора із громадської організації DVV. Його/її завданням є моніторинг успіхів учня у вивченні мови, надання йому всебічної підтримки. Особистий зворотний зв'язок зі своїм тьютором сприяє навчанню, створює ефект взаємодії. Якщо використання сайту є груповим, то керівники курсів забезпечують доступ кожному із слухачів і стежать за прогресом своїх учнів. Портал побудовано на принципах «неперервності» і «наступності», що є вагомим аргументом на його користь. Якщо після закінчення курсу, слухач бажає продовжити вивчення німецької мови, то тьютори з DVV будуть надавати йому подальшу необхідну підтримку.

Передусім необхідно зареєструватися на сайті, вказавши свою електронну адресу. На неї приходить пароль, що відкриває доступ до освітнього порталу. На домашній сторінці необхідно обрати мову, якою Вам будуть надаватися інструкції та відео-ролики щодо подальшої реєстрації та для переходу на інші ділянки сайту. За бажанням можна спочатку увійти на сайт у статусі гостя та ознайомитися із його освітніми можливостями.

Електронний портал побудовано у вигляді чітко визначеного плану у формі кубиків чи квадратиків, що утворюють доріжки, так звані «учінневі стежки» (доцільність вживання терміну «учінневий замість «навчальний» обґрунтовано у монографії Бабушко С.Р. [1]). Кожен квадратик – це комплекс вправ за рівнями від А1 до В1, які розроблено згідно з Загальноєвропейськими мовними рекомендаціями. Після виконання усіх вправ рівня А1, В1, учень може перейти на складніший рівень – В2.

Портал пропонує мовний матеріал, що охоплює історії з повсякденного життя однієї родини, їх друзів та сусідів. Це своєрідна веб-мільна опера, яка складається із 45 епізодів, кожен із яких надає необхідну інформацію для уроку

і відпрацьовується упродовж усього курсу. На сайті міститься понад 11 тисяч різних вправ.

Ситуації, в яких подано лексику, граматичні структури, ідіоми, сталі вирази та інший мовний матеріал, відображають різні життєві моменти німецьких громадян, їх культуру, традиції, правила соціальної поведінки. Наприклад, секція «Мова і робота» охоплює 30 сценаріїв, що містять безліч вправ для розвитку навичок спілкування на робочому місці. Опановуючи запропонований матеріал, слухачі долучаються до життя пересічної родини в Німеччині, через мову дізнаються про особливості проживання у цій країні, готуються до проведення міжкультурного діалогу і до того, щоб стати повноправними громадянами.

Існування низки опцій дозволяє учням самостійно обирати шляхи опанування іноземною мовою:

- іти по «учиннєвій стежці», що пропонується;
- обрати індивідуальні вправи за власним бажанням;
- створити власні вправи;
- стежити за ходом навчання своїх колег по онлайн курсу, підтримуючи з ними зворотній зв'язок, надаючи їм підтримку чи отримуючи її від них;
- визначити вправи на повторення для себе і для своєї групи.

Кожне слово на сайті супроводжується озвученням, навіть інструкції до виконання вправ позначені значком «гучномовець». Це уможлиблює правильне сприйняття на слух і вимову. Нові слова подаються за принципом від простого до більш складного, від рівня слова, через рівень фрази до рівня тесту. Малюнки, ігрові технології на запам'ятовування слів і фраз, відео-фрагменти роблять вивчення німецької мови надзвичайно захоплюючим.

На сайті є особистий навчальний кабінет та словниковий файл, в якому зберігається все те, що учень вже вивчив. Віртуальний блокнот відкривається для того, щоб учень робив нотатки і записував будь-яку додаткову інформацію.

Крім того, група підтримки сайту завжди готова прийти учневі на допомогу і відповісти на будь-які технічні питання чи владнати технічні проблеми.

Висновки. Узагальнюючи інформацію про ініціативу уряду Німеччини забезпечити можливість дорослим, зокрема мігрантам, вивчення мови країни-господаря, доходимо висновку, що портал “Ich will Deutsch lernen” є чи не єдиною альтернативою державного рівня у неформальному освітньому середовищі, що комплексно може сприяти вирішенню низки викликів у розвитку міжкультурного діалогу. Завдяки принципам наступності, неперервності, врахування потреб дорослих учнів та особливостей їх навчання, модульної структури курсу, змістового соціо- та лінгво-культурного наповнення, портал є ефективним інструментом розвитку міжкультурної компетентності та підготовки слухачів до міжкультурного діалогу. Неформальність освітнього середовища забезпечує доступ різним категоріям дорослих до навчальних ресурсів будь-коли і будь-де, вільний вибір часу заняття та його тривалості, індивідуальну швидкість засвоєння навчального матеріалу.

Таким чином, через вивчення іноземної мови розвивається не лише іншомовна, але й міжкультурна компетентність, що сприяє налагодженню та зміцненню міжкультурного діалогу у сучасному мультикультурному суспільстві.

Перспективами подальших досліджень іншомовної та міжкультурної компетентностей можуть стати аналіз їх складових, вивчення їх ролі в глобальному бізнесі та збільшення можливості зайнятості в різних галузях економіки.

1. Бабушко С. Р. Професійний розвиток фахівців сфери туризму в США та Канаді: монографія; за наук. ред. проф. Л. Б. Лук'янової / Світлана Ростиславівна Бабушко. – К.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. – 424 с.

2. Culhane E. Beyond Frontiers: The Critical Role of Cross-Cultural Competence in Military // E. Culhane. – 2012. – Society for Industrial and Organizational Psychology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.siop.org/tip/july12/05culhane.aspx>
3. Deardorff D. K. The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States / D. K. Deardorff // Journal of Studies in International Education. – 2006. – Vol. 10. – pp. 241-266.
4. European Commission (EC) Communication from the Commission to the European Parliament. The Council. The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?>
5. Faro Declaration on the Council of Europe's Strategy for Developing Intercultural Dialogue // CM Documents. – 2005. – No 164 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?>
6. Ich will Deutsch lernen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iwdl.de
7. Intercultural Dialogue's goals // Council of Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp
8. Language Rich Europe. Trends in Policies and Practices for Multilingualism in Europe: ed. by G. Extra, K. Yagmur. – Cambridge: CUP, 2012. – 259 p.
9. Learning to live together // UNESCO: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.unesco.org/themes/learning-live-together>
10. Opatija Declaration on Intercultural Dialogue and Conflict Prevention / Conference of the European Ministers of Culture. – 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Ministerial-Conferences/2003-Culture/declaration.asp>
11. Ros C. i Sole. The paradoxes of language learning and integration in the European context / Cristina Ros i Sole // Language Issues in Migration and

- Integration: Perspectives from Teachers and Learners; ed. By David Mallows.
– London: British Council, 2014. – p. 57-77.
12. The Action Plan // CM Documents. – 2005 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_plan_action_en.asp
13. Vennapoosa Ch. Examples of Cross-Cultural Competence / Chandra Vennapoosa // Exforsys Inc. – July 3, 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.exforsys.com/career-center/cross-culture-competence/>
14. White Paper on Intercultural Dialogue. Council of Europe. – 2008 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/whitepaper>

References

1. Babushko S. R. (2015). Profesijny`j rozvy`tok faxivciv sfery` tury`zmu v SShA ta Kanadi [Professional Development of Tourism Employees in the USA and Canada]: monografiya. – K.-Nizhy`n: Vy`davec z` PP Ly`senko M. M., 2015. – 424 s. [in Ukrainian].
2. Culhane E. (2012). Beyond Frontiers: The Critical Role of Cross-Cultural Competence in Military. Society for Industrial and Organizational Psychology. Retrieved from: <http://www.siop.org/tip/july12/05culhane.aspx> [in English].
3. Deardorff D. K. (2006). The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States. In Journal of Studies in International Education, Vol. 10, pp. 241-266. [in English].
4. European Commission (EC) Communication from the Commission to the European Parliament (2011). The Council. The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals. Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?> [in English].

5. Faro Declaration on the Council of Europe's Strategy for Developing Intercultural Dialogue (2005) in CM Documents, No 164. Retrieved from: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?> [in English].
6. Ich will Deutsch lernen: official site. Retrieved from: www.iwdl.de [in English].
7. Intercultural Dialogue's goals. Council of Europe. Retrieved from: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp [in English].
8. Language Rich Europe (2012). Trends in Policies and Practices for Multilingualism in Europe: ed. by G. Extra, K. Yagmur. – Cambridge: CUP, 259 p. [in English].
9. Learning to live together. UNESCO: official site. Retrieved from: <http://en.unesco.org/themes/learning-live-together> [in English].
10. Opatija Declaration on Intercultural Dialogue and Conflict Prevention / Conference of the European Ministers of Culture (2003). Retrieved from: <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Ministerial-Conferences/2003> [in English].
11. Ros C. i Sole (2014). The paradoxes of language learning and integration in the European context in Language Issues in Migration and Integration: Perspectives from Teachers and Learners; ed. By David Mallows. – London: British Council, p. 57-77 [in English].
12. The Action Plan in CM Documents (2005). Retrieved from: http://www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_plan_action_en.asp [in English].
13. Vennapoosa Ch. (2012). Examples of Cross-Cultural Competence. Exforsys Inc. Retrieved from: <http://www.exforsys.com/career-center/cross-culture-competence/examples-of-cross-cultural-competence.html> [in English].
14. White Paper on Intercultural Dialogue. Council of Europe (2008). Retrieved from: <http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/whitepaper> [in English].

Питання міжкультурного діалогу, спричинені соціальними та економічними чинниками, сьогодні набувають особливої актуальності. В статі проаналізовано одну із освітніх можливостей неформальної освіти дорослих в Європі, які сприяють установленню міжкультурного діалогу – розвиток іншомовної компетентності на прикладі вивченні німецької мови в режимі on-line. Розглянуто сутність концепту «міжкультурна компетентність», в основі якої лежить здатність швидко розуміти та ефективно діяти у середовищі, яке є культурно відмінним від власного. Продемонстровано, як вирішується проблема інтеграції мігрантів у суспільство завдяки освітній діяльності громадської організації DVV з вивчення дорослими німецької мови. Описано структуру, контент і особливості роботи електронного порталу “Ich will Deutsch lernen”, який є першою державною програмою в неформальній освіті дорослих, профінансованою урядом Німеччини. Зроблено висновок, що вивчення іноземної мови сприяє не лише розвитку іншомовної компетентності, але й налагодженню та зміцненню міжкультурного діалогу у сучасному полікультурному суспільстві.

Бабушко Светлана Ростиславовна, д-р пед. наук, доцент, Национальный университет физического воспитания и спорта Украины

Соловей Людмила Сергеевна, канд. пед. наук, Киевский университет им. Б. Гринченка

ИЗУЧЕНИЕ ВЗРОСЛЫМИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В НЕФОРМАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ КАК СРЕДСТВО МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА

Вопросы межкультурного диалога, обусловленные социальными и экономическими факторами, сегодня приобрели особую актуальность. В статье проанализирована одна из образовательных возможностей неформального образования взрослых, помогающих установлению межкультурного диалога, рассмотрено значение концепта «межкультурная компетентность», показано, как решается проблема интеграции мигрантов в общество благодаря

образовательной деятельности общественной организации DVV по изучению взрослыми немецкого языка.

Ключевые слова: межкультурный диалог, неформальное образование взрослых, иноязычная и межкультурная компетентности, электронный портал, немецкий язык.

Вопросы межкультурного диалога, обусловленные социальными и экономическими факторами, сегодня приобретают особую актуальность. В статье проанализирована одна из образовательных возможностей неформального образования взрослых в Европе, помогающих установлению межкультурного диалога – формирование и развитие иноязычной компетентности на примере изучения немецкого языка в режиме on-line. Рассмотрено значение концепта «межкультурная компетентность», в основе которой лежит умение быстро понять и эффективно действовать в окружении, культурно отличным от собственного. Показано, как решается проблема интеграции мигрантов в общество благодаря образовательной деятельности общественной организации DVV по изучению взрослыми немецкого языка. Описана структура, контент и особенности работы электронного портала “Ich will Deutsch lernen”, являющийся первой государственной программой в неформальном образовании взрослых, профинансированной правительством Германии. Сделан вывод, что изучение иностранного поддерживают не только иноязычной компетентности, но и установлению и усилению межкультурного диалога в современном поликультурном обществе.

Svitlana Babushko, Doctor of Sciences (Pedagogy), National University of Physical Education and Sports of Ukraine

Liudmyla Solovei, Candidate of Sciences (Pedagogy), Borys Grinchenko Kyiv University

LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN NON-FORMAL EDUCATION BY ADULTS AS A TOOL FOR CROSS-CULTURAL DIALOGUE

The problems of cross-cultural dialogue which are caused by social and economic factors are getting a special importance nowadays. The article describes one of the learning possibilities of non-formal adult education which stipulate the cross-cultural dialogue; there is explained the definition of the concept “cross-cultural competence” and shown how the problem of migrants’ integration into the society is settled thanks to the DVV educational activity in adult’s learning of the German language.

Key words: cross-cultural dialogue, adult non-formal education, foreign language and cross-cultural competences, electronic portal, German language.

The problems of cross-cultural dialogue which are caused by social and economic factors are getting a special importance nowadays. The article describes one of the learning possibilities of non-formal adult education in Europe which stipulate the cross-cultural dialogue – the development of foreign language competence on the basis of on-line German language learning by adults. There is explained the definition of the concept “cross-cultural competence”, the core of which is the person’s ability to quickly understand and to effectively act in the environment that is culturally different from one’s own. There is shown how the problem of migrants’ integration into the society is settled thanks to the DVV educational activity in adult’s learning of the German language. The article also describes the structure, content and peculiarities of the electronic portal “Ich will Deutsch lernen” that is the first state program in non-formal adult education and that is financially supported by the German government. The conclusion is made that learning of a foreign language not only enhances a foreign language competence, but also establishes and strengthens the cross-cultural dialogue in the modern multicultural society.